

Sygnatura akt I C 1292/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

O., dnia 10 listopada 2021 r.

Sąd Rejonowy w Obornikach I Wydział Cywilny w następującym składzie:

Przewodniczący: sędzia Tomasz Vogt-Kostecki

Protokolant: Anna Płachetka

po rozpoznaniu w dniu 18 października 2021 r. w Obornikach

sprawy z powództwa M. B. (1), S. K.

przeciwko R. P. (1), Ł. P.

o zapłatę

1. zasądza od pozwanego R. P. (1) na rzecz powódki M. B. (1) kwotę 69.950,00 (sześćdziesiąt dziewięć tysięcy dziewięćset pięćdziesiąt) złotych wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od kwot:
 - a. 65.000,00 złotych od dnia 4 października 2018 roku do dnia zapłaty;
 - b. 4.950,00 złotych od dnia 26 kwietnia 2021 roku do dnia zapłaty;
2. w pozostałym zakresie powództwo M. B. (1) przeciwko R. P. (1) oddala;
3. kosztami postępowania obciąża w całości pozwanego R. P. (1) pozostawiając szczegółowe ich wyliczenie referendarzowi sądowemu;
4. zasądza od pozwanego Ł. P. na rzecz powódki M. B. (1) kwotę 69.950,00 (sześćdziesiąt dziewięć tysięcy dziewięćset pięćdziesiąt) złotych wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od kwot:
 - c. 65.000,00 złotych od dnia 4 października 2018 roku do dnia zapłaty;
 - d. 4.950,00 złotych od dnia 26 kwietnia 2021 roku do dnia zapłaty;
5. w pozostałym zakresie powództwo M. B. (1) przeciwko Ł. P. oddala;
6. kosztami postępowania obciąża w całości pozwanego Ł. P. pozostawiając szczegółowe ich wyliczenie referendarzowi sądowemu;
7. zasądza od pozwanego R. P. (1) na rzecz powoda S. K. kwotę 69.950,00 (sześćdziesiąt dziewięć tysięcy dziewięćset pięćdziesiąt) złotych wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od kwot:
 - e. 65.000,00 złotych od dnia 4 października 2018 roku do dnia zapłaty;
 - f. 4.950,00 złotych od dnia 26 kwietnia 2021 roku do dnia zapłaty;
8. w pozostałym zakresie powództwo S. K. przeciwko R. P. (1) oddala;

9. kosztami postępowania obciąża w całości pozwanego R. P. (1) pozostawiając szczegółowe ich wyliczenie referendarzowi sądowemu;

10. zasądza od pozwanego Ł. P. na rzecz powoda S. K. kwotę 69.950,00 (sześćdziesiąt dziewięć tysięcy dziewięćset pięćdziesiąt) złotych wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od kwot:

g. 65.000,00 złotych od dnia 8 października 2018 roku do dnia zapłaty;

h. 4.950,00 złotych od dnia 26 kwietnia 2021 roku do dnia zapłaty;

11. w pozostałym zakresie powództwo S. K. przeciwko Ł. P. oddala;

12. stosunkowo rozdziela koszty procesu obciążając nimi pozwanego Ł. P. w 95,88% a powoda S. K. w 4,12% pozostawiając ich szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu.

sędzia Tomasz Vogt-Kostecki

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 29-10-2018 r. powodowie M. B. (1) i S. K., reprezentowani przez profesjonalnego pełnomocnika będącego adwokatem wnieśli 1) zasądzenie od pozwanego R. P. (1) na rzecz M. B. (1) kwoty 35 000 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 4-10-2018 r. do dnia zapłaty tytułem należnego zachowku, 2) zasądzenie od pozwanego Ł. P. na rzecz powódki M. B. (1) kwoty 35 000 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 8-10-2018 r. do dnia zapłaty, 3) zasądzenie od pozwanego R. P. (1) na rzecz powoda S. K. kwoty 35 000 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 4-10-2018 r. do dnia zapłaty, 4) zasądzenie od pozwanego Ł. P. na rzecz powoda S. K. kwoty 32 000 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 8-10-2018 r. do dnia zapłaty oraz o zasądzenie od pozwanych na rzecz powodów kosztów procesu według norm przepisanych w tym kosztów zastępstwa procesowego oraz opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

Pismem z dnia 24-01-2019 r. pełnomocnik powodów częściowo cofnął pozew: 1) z powództwa M. B. (1) przeciwko Ł. P. w zakresie kwoty 5 000 zł, która to kwota została uiszczona dnia 8-11-2018 r., 2) z powództwa M. B. (1) przeciwko R. P. (1) w zakresie kwoty 5 000 zł, która to kwota została uiszczona dnia 9-11-2018 r., 3) z powództwa S. K. przeciwko Ł. P. w zakresie kwoty 2000 zł, która to kwota została uiszczona dnia 8-11-2018 r., 4) z powództwa S. K. przeciwko R. P. (1) w zakresie kwoty 5 000 zł, która to kwota została uiszczona dnia 9-11-2018 r.

Postanowieniem z dnia 28-03-2019 r. Sąd: 1) umorzył postępowanie z powództwa M. B. (1) przeciwko R. P. (1) w części – w zakresie żądania zapłaty kwoty 5 000 zł, 2) umorzył postępowanie z powództwa M. B. (1) przeciwko Ł. P. w części – w zakresie kwoty żądania zapłaty kwoty 5 000 zł, 3) umorzył postępowanie z powództwa S. K. przeciwko Ł. P. w części – w zakresie żądania zapłaty kwoty 2 000 zł, 4) umorzył postępowanie z powództwa S. K. przeciwko R. P. (1) w części – w zakresie żądania zapłaty kwoty 5 000 zł.

Pozwani początkowo nie zajęli stanowiska w sprawie wnosząc o umożliwienie przeprowadzenie negocjacji ugodowych z powodami. Pomimo toczących się negocjacji ugodowych strony nie doszły do porozumienia. Pozwani wnieśli o oddalenie powództwa, podnosząc, iż powodowie nie dopełniali wobec spadkodawczyni obowiązków rodzinnych oraz iż powodowi zostali za życia uposażeni przez zmarłą.

Pismem z dnia 23-03-2021 r. powodowie rozszerzyli powództwo, wnosząc o: 1) zasądzenie od pozwanego na R. P. (1) na rzecz powódki M. B. (1) kwoty 69 950 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 4-10-2018 r. do dnia zapłaty, 2) zasądzenie od pozwanego Ł. P. na rzecz powódki M. B. (1) kwoty 69 500 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 4-10-2018 r. do dnia zapłaty, 3) zasądzenie od pozwanego R. P. (1) na rzecz powoda S. K. kwoty 69 950 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 4-10-2018 r. do dnia zapłaty, 4) zasądzenie od pozwanego Ł. P. na rzecz powoda S. K. kwoty 72 950 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 8-10-2018 r. do dnia zapłaty.

W piśmie z dnia 9-06-2021 r. pozwani ostatecznie precyzując stanowisko w sprawie wniosli o uznania na rzecz powoda S. K. wysokości zachowku w kwocie od pozwanego R. P. (1) 30 000 zł, od pozwanego Ł. P. 30 000 zł. Natomiast w zakresie żądania powódki M. B. (1) pozwani stanęli na stanowisku, że od żadnego z nich nie należy się powódce jakakolwiek kwota z tytułu zachowku.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 10-12-2017 r. w O. zmarła C. S., córka W. i M., urodzona dnia (...) C. S. w chwili śmierci była wdową. Jedynym dzieckiem zmarłej była A. K., która zmarła 5-09-2017 r. Aktem notarialnym z dnia 19-07-2011 r. A. K. została wydziedziczona przez C. S.. Dziećmi A. S., a wnukami C. S. są: M. B. (1), z domu K. i S. K..

Postanowieniem z dnia 9-08-2019 r. w sprawie o sygn. I Ns 303/18 Sąd Rejonowy w Obornikach, stwierdził, że spadek po C. S. zmarłej dnia 10-12-2017 r., ostatnio stale zamieszkałej w O. na podstawie testamentu z dnia 19-07-2011 r., sporządzonego przed notariuszem B. G. w O. za numerem repertorium A 5889/2011, otwartego i ogłoszonego w Sądzie Rejonowym w Obornikach w sprawie pod sygn. I Ns 127/18, nabyli:

- Ł. P., syn A. i J. w 1/2 części

- R. P. (2), syn A. i J. w 1/2 części.

okoliczność niesporna, a nadto dowody: postanowienie Sądu Rejonowego w Obornikach z dnia 9-08-2018 r. w sprawie o sygn. I Ns 303/18; odpis skrócony aktu zgonu C. S.; kopia testamentu C. S. z dnia 19-07-2011 r. sporządzonego przed notariuszem B. G., rep. A nr 5889/2011; odpis skrócony aktu zgonu A. K.; kopia odpisu skróconego aktu urodzenia S. K.; kopia odpisu skróconego aktu małżeństwa M. B. (2) z domu K.

W skład spadku po zmarłej C. S., który w wyniku dziedziczenia nabyli pozwani Ł. P. i R. P. (1) po 1/2 części każdy z nich, wchodziły: środki pieniężne zgromadzone na rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym (...) Banku (...) S.A. w wysokości 5 236, 05 zł, udział w wysokości 3/4 części w nieruchomości położonej w O. dla której Sąd Rejonowy w Obornikach prowadzi księgę wieczystą o nr (...) składającej się z: 1) z zabudowanej budynkiem mieszkalnym i gospodarczym działki nr (...) o powierzchni 698 m², położonej w O. przy ul. (...) niezabudowanej działki nr (...) o powierzchni 1059 m², położonej w O. przy ul. (...), udział w wysokości 1/2 części w niezabudowanej nieruchomości położonej w K., w gminie D., powiecie czarnkowsko- (...), stanowiącej działkę nr (...) o powierzchni 12 500 m² dla której Sąd Rejonowy w Trzciance prowadzi księgę wieczystą o nr (...), udziału w wysokości 1/2 części w niezabudowanej zalesionej nieruchomości położonej w K., w gminie D., powiecie czarnkowsko- (...), stanowiącej działkę nr (...) o powierzchni 15 000 m² dla której Sąd Rejonowy w Trzciance prowadzi księgę wieczystą o nr (...).

okoliczność niesporna, a nadto dowód: pisemna informacja (...) Banku (...) S.A. z dnia 9-10-2019 r.; wydruk z elektronicznej przeglądarki ksiąg wieczystych dot. nieruchomości dla których: Sąd Rejonowy w Obornikach prowadzi księgę wieczystą o nr (...), Sąd Rejonowy w Trzciance prowadzi księgę wieczystą (...), Sąd Rejonowy w Trzciance prowadzi księgę wieczystą (...)

Wartość przedmiotowych nieruchomości według stanu na dzień 10-12-2017 r. (dzień otwarcia spadku po C. S.), a według cen na dzień 7-12-2020 r. wynosiła odpowiednio:

1) nieruchomości położonej w O. dla której Sąd Rejonowy w Obornikach prowadzi księgę wieczystą o nr (...) - 639 000 zł, z czego :

- wartość zabudowanej budynkiem mieszkalnym i gospodarczym działki nr (...) o powierzchni 698 m², położonej w O. przy ul. (...) - 476 000 zł

- wartość niezabudowanej działki nr (...) o powierzchni 1059 m², położonej w O. przy ul. (...) - 163 000 zł

2) niezabudowanej nieruchomości położonej w K., w gminie D., powiecie czarnkowsko- (...), stanowiącej działkę nr (...) o powierzchni 12 500 m² dla której Sąd Rejonowy w Trzciance prowadzi księgę wieczystą o nr (...) -167 000 zł

3) niezabudowanej zalesionej nieruchomości położonej w K., w gminie D., powiecie czarnkowsko- (...), stanowiącej działkę nr (...) o powierzchni 15 000 m² dla której Sąd Rejonowy w Trzciance prowadzi księgę wieczystą o nr (...) – 73 700 zł

Wartość udziału w wysokości $\frac{3}{4}$ części w nieruchomości opisanej wyżej w pkt 1) wchodzącego do spadku po C. S. wynosiła 479 250 zł.

Wartość udziału w wysokości $\frac{1}{2}$ części w nieruchomości opisanej wyżej w pkt 2) wchodzącego do spadku po C. S. wynosiła 83 500 zł.

Wartość udziału w wysokości $\frac{1}{2}$ części w nieruchomości opisanej wyżej w pkt 3) wchodzącego do spadku po C. S. wynosiła 35 850 zł.

dowód: pisemna opinia biegłego z dziedziny wyceny i szacowania nieruchomości M. B. (3) z dnia 7-12-2020 r., ustna opinia uzupełniająca biegłego z dziedziny wyceny i szacowania nieruchomości M. B. (3) złożona na rozprawie w dniu 26-04-2021 r.

Pozwani ponieśli w całości koszty pogrzebu C. S. w łącznej kwocie 6 366, 42 zł, na co składały się: koszty ceremonii pogrzebowej (w tym koszt trumny) w wysokości 4 526, 42 zł, koszty stypy w wysokości 1 050 zł, opłacenie miejsca pochówku w wysokości 790 zł. Pozwani otrzymali zasiłek pogrzebowy w kwocie 4 000 zł, dla wyprawienia pogrzebu C. S..

dowody: faktura VAT nr (...) z dnia 11-12-2017 r., faktura nr (...) z dnia 13-12-2017 r., dokument KP z dnia 11-12-2017 r., zeznania powoda Ł. P.

Pismem z dnia 23-09-2018 r. powodowie S. K. i M. B. (1) działając przez profesjonalnego pełnomocnika wezwali pozwanego Ł. P. do zapłaty: 1) na rzecz S. K. kwoty 70 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia otrzymania wezwania tytułem zachowku należnego po zmarłej C. S., 2) na rzecz M. B. (1) kwoty 70 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia otrzymania wezwania tytułem zachowku należnego po zmarłej C. S..

Pozwany Ł. P. odebrał wezwanie w dniu 28-09-2018 r.

dowody: wezwanie do zapłaty, dowody nadania i doręczenia

Po doręczeniu ww. wezwania pozwany Ł. P. tytułem zapłaty należnego zachowku przelał na rzecz powoda S. K. kwotę 3 000 zł.

okoliczność bezsporna

Pismem z dnia 23-09-2018 r. powodowie S. K. i M. B. (1) działając przez profesjonalnego pełnomocnika wezwali pozwanego R. P. (1) do zapłaty: 1) na rzecz S. K. kwoty 70 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia otrzymania wezwania tytułem zachowku należnego po zmarłej C. S., 2) na rzecz M. B. (1) kwoty 70 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia otrzymania wezwania tytułem zachowku należnego po zmarłej C. S..

Pozwany R. P. (1) odebrał wezwanie w dniu 28-09-2018 r.

dowody: wezwanie do zapłaty, dowody nadania i doręczenia

Spadkodawczyni C. S. chorowała od czerwca 2011 roku i od tego okresu aż do śmierci wymaga stałej pomocy innych osób, przy czym zakres koniecznej pomocy zwiększał się z biegiem lat. Główną rolę w opiece nad

spadkodawczynią odgrywali pozwani, w szczególności Ł. P.. Zajmował się on rachunkami spadkodawczyni, mediami, organizował zakupy, a także zorganizował spadkodawczyni odpłatną pomoc stałej opiekunki M. Z. (1). Opiekunka była opłacana ze środków spadkodawczyni. Początkowo M. Z. (2) pomagała spadkodawczyni dwa razy w tygodniu, a z biegiem czasu, w wyniku rozwoju choroby codziennie. M. Z. (2) przygotowywała spadkodawczyni posiłki, sprzątała i opiekowała się nią. Pozwani pojawiali się u spadkodawczyni, każdorazowo udzielając jej pomocy, gdy zachodziła taka potrzeba. Relacje pozwanych ze spadkodawczynią były serdeczne, spadkodawczyni cieszyła się z odwiedzin pozwanych. Pozwani brali udział w imieninach i urodzinach spadkodawczyni, spędzali z nią święta. W okresie choroby spadkodawczyni pozwani wozili ją do szpitali, ubierali i pielęgowali. Pozwani zorganizowali pogrzeb spadkodawczyni (co obejmowało również ubiór pośmiertny) i wyprawili stypę.

Powódka M. B. (1) i powód S. K. początkowo (od dzieciństwa) zamieszkiwali w domu, który zajmowała również spadkodawczyni, z tym, że powodowie z rodzicami zamieszkiwali w innej części mieszkania niż spadkodawczyni. W 2010 r. powódka M. B. (1) wyprowadziła się, natomiast powód S. K. wyprowadził się krótko po osiągnięciu pełnoletności. Kontakt powodów ze spadkodawczynią po wyprowadzce powodów ze wspólnie zajmowanego domu był ograniczony. Powód S. K. pracował poza granicami kraju i jego bezpośredni kontakt ze spadkodawczyni był rzadki, zdarzało się natomiast, że utrzymywał ze spadkodawczynią kontakt telefoniczny. Rzadko odwiedzał spadkodawczynię, kiedy przyjeżdżał do kraju. Powódka M. B. (1) po wyprowadzce zajmowała się swoją chorą matką A. K., która nadal zamieszkiwała w budynku, w którym zamieszkiwała spadkodawczyni. Powódka składała przy tej okazji spadkodawczyni krótkie wizyty, jednakże czas poświęcała przede wszystkim matce. Wizyty powódki u spadkodawczyni nie zdarzały się częściej niż raz miesiącu. M. B. (1) zapraszała spadkodawczynię do spędzenia z nią świąt, jednakże spadkodawczyni nigdy nie skorzystała z tej możliwości, odpowiadając, że spędza święta u matki pozwanych J. P. i z powodami, co faktycznie miało miejsce. Powódka i powód odwiedzali spadkodawczynię podczas jej pobytu w szpitalu, choć spadkodawczyni chętniej przyjmowała odwiedziny pozwanych. Spadkodawczyni w razie potrzeby nie zwracała się o pomoc do powodów, tylko do pozwanych, w szczególności do pozwanego Ł. P.. Pomimo, iż powodowie nie utrzymywali ze spadkodawczynią tak bliskich relacji jak pozwani to spadkodawczyni obdarowywała powodów, jak i dzieci powódki drobnymi upominkami z różnych okazji. Pomiędzy powodami a spadkodawczynią nie było konfliktów. Natomiast istniał konflikt między spadkodawczynią a matką powodów A. K.. Powodowie pojawili się na pogrzebie, ale nie wzięli udziału w stypie, ani w żaden sposób nie organizowali uroczystości pogrzebowych spadkodawczyni.

dowody: zeznania świadków J. P., H. W., M. Z. (1), zeznania powódki M. B. (1), zeznania pozwanego Ł. P., zeznania pozwanego R. P. (1)

Powódka M. B. (1) ma na utrzymaniu dwójkę dzieci w wieku 6 i 8 lat. Dzieci powódki chorują, przy czym młodsze dziecko ma alergię i z tego powodu rzadko uczęszcza do przedszkola; przyjmuje leki wziewne. Koszt miesięcznego leczenia dziecka powódki wynosi 300-500 zł miesięcznie. Powódka prowadzi gospodarstwo domowe wraz z mężem, który uzyskuje miesięczny dochód w wysokości 3 000 zł. Powódka pobiera świadczenie 500+. Aktualnie powódka nie pracuje, choć może podjąć pracę. Powódka zajmuje trzypokojowe mieszkanie w bloku o wartości ok. 170 000 zł, którego jest właścicielką. Powódka choruje od dziecka, obecnie cierpi na schorzenie ginekologiczne i migreny. Miesięczne koszty leczenia powódki wynoszą ok. 100-200 zł miesięcznie.

dowód: zeznania powódki M. B. (1)

Pozwany Ł. P. ma na utrzymaniu sześciolletnią córkę. Prowadzi gospodarstwo domowe wraz z żoną. Powód i jego małżonka pracują, otrzymując miesięczne wynagrodzenie w wysokości po około 4 000 zł miesięcznie. Żaden z członków rodziny powoda, ani sam powód nie chorują przewlekłe, ich stan zdrowia jest dobry. Córka choruje na choroby sezonowe. Powód spłaca kredyt mieszkaniowy w miesięcznej racie w wysokości 800 zł. Powód wraz z żoną jest współwłaścicielem zajmowanego mieszkania.

dowód: zeznania pozwanego Ł. P.

Pozwany R. P. (1) ma na utrzymaniu dwójkę dzieci – syna w wieku 5 lat i córkę w wieku 9 lat. Mieszka z partnerką w mieszkaniu należącym do jego matki. Powód wykonuje umowy zlecenia i z tego tytułu za rok 2019 osiągnął dochód w wysokości 8 000 zł brutto. W ciągu ostatnich dwóch lat stan zdrowia powoda uległ pogorszeniu, powód przeszedł dwie operacje z uwagi na zdarzenia losowe. Przed pogorszeniem stanu zdrowia pracował osiągając dochód w wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę. Powód nie choruje przewlekle, ale z uwagi na przebyte operacje jest niezdolny do pracy i nie może skakać, ani dźwigać. Powód aktualnie nie musi przyjmować leków. Partnerka powoda choruje przewlekle. Pracowała w barze w wymiarze $\frac{3}{4}$ etatu. Dzieci powoda są zdrowe i nie chorują przewlekle.

dowód: zeznania pozwanego R. P. (1)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił częściowo w oparciu o wskazane wyżej dowody z dokumentów. Stan faktyczny, co do sytuacji majątkowej i osobistej stron oraz relacji stron ze spadkodawczynią Sąd ustalił w oparciu o dowód z przesłuchania stron (przy czym dowód z przesłuchania powoda S. K. Sąd pominął wobec jego nieusprawiedliwionego niestawiennictwa) oraz na podstawie zeznań świadków M. Z. (1), J. P. i H. W.. Wartość udziałów w nieruchomościach wchodzących do spadku Sąd ustalił na podstawie opinii biegłego z zakresu szacowania nieruchomości M. B. (3).

Pozwani podnosili, że powódka M. B. (1) została obdarowana przez spadkodawczynię poprzez przekazanie powódce książeczki mieszkaniowej o wartości ok. 80 -85 000 zł i że ta kwota w całości wyczerpuje roszczenia powódki z tytułu zachowku. Zgodnie z ogólną regułą rozkładu ciężaru dowodu wyartykułowaną w przepisie art. 6 k.c. ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. Skoro powodowie podnieśli zarzut obdarowania powódki przez spadkodawczynię winni ten fakt udowodnić. W ocenie Sądu pozwani nie wykazali, że spadkodawczyni przekazała powódce książeczkę mieszkaniową o wartości 85 000 zł (czy też innej wartości). Wskazać należy, że pozwani nie przedłożyli żadnego dokumentu z którego wynikałoby do kogo należała przedmiotowa książeczka mieszkaniowa oraz jaka była jej wartość, ograniczając się w tym zakresie do zeznań świadków i zeznań stron. Jednakże w ocenie Sądu na podstawie powołanych przez pozwanych dowodów nie sposób ustalić do kogo należała rzeczona książeczka mieszkaniowa, kto i w jakiej wysokości dokonywał na nią wpłat, wreszcie w jakiej konkretnie wysokości środki na niej się znajdowały. Z zeznań powódki M. B. (1) wynika, że książeczka mieszkaniowa przysługiwała jej matce, która następnie podarowała ją powódce. Nadto wskazała, że wpłat na książeczkę dokonywali jej rodzice, a tylko we wcześniejszym okresie spadkodawczyni, z uwagi na to, że książeczka została założona na matkę powódki. Z kolei pozwany R. P. (1) zeznał, że powódka została pominięta w testamentach, gdyż miała dostać środki z książeczki mieszkaniowej spadkodawczyni, wskazując, że spadkodawczyni wpłacała na książeczkę pieniądze. Z zeznań tych jednak nie wynika, że książeczka mieszkaniowa należała do spadkodawczyni, a jedynie, że w jakimś bliżej nieokreślonym czasie spadkodawczyni wpłacała tam pieniądze. Z zeznań tych nie można wyprowadzić wniosku, że książeczka przysługiwała spadkodawczyni, a nie np. jej córce lub innej osobie. Matka pozwanych J. P., zeznała co prawda, że spadkodawczyni założyła książeczkę mieszkaniową dla M. B. (1), jednakże wskazała, że uczyniła to w latach 70., czyli jeszcze przed narodzinami powódki. Zeznania te – mając na uwadze doświadczenie życiowe oraz zeznania powódki – należy uznać za niewiarygodne. Trudno bowiem przyjąć by spadkodawczyni miała założyć książeczkę mieszkaniową w latach 70. dla osoby która urodziła się dopiero w 1986 roku, a doświadczenie życiowe jak i wiarygodne zeznania powódki wskazują, że spadkodawczyni mogła założyć książeczkę na rzecz wówczas żyjącej córki (matki powódki), ewentualnie na swoją rzecz. W konsekwencji zeznania J. P. nie stanowią dowodu, na to na czym rzecz została założona rzeczona książeczka mieszkaniowa, ani na jaką kwotę opiewała. Dowodu takiego nie stanowią również zeznania H. W., która o istnieniu książeczki mieszkaniowej wiedziała tylko z relacji innych osób. Zeznania świadków – w ocenie Sądu – wobec braku jakichkolwiek dokumentów w tym zakresie nie pozwalają również na przyjęcie kto w dokonywał wpłat środków na poczet przedmiotowej książeczki mieszkaniowej, a zatem czy ewentualne środki pieniężne z których powódka miała skorzystać pochodziły od spadkodawczyni, czy też od rodziców powódki. Reasumując dowody przedstawione przez pozwanych nie pozwalają na przyjęcie, by powódka M. B. (1) otrzymała od C. S. darowiznę w formie środków zgromadzonych na książeczce mieszkaniowej.

W zakresie wzajemnych relacji powodów i pozwanych ze spadkodawczynią, zeznania świadków, jak i stron co do zasady należy uznać za wiarygodne. W ocenie Sądu nie zachodzi – co do zasady - sprzeczność między zeznaniami

świadków (powołanych przez pozwanych) a zeznaniami powódki co do relacji łączących powodów i pozwanych ze spadkodawczynią. Sąd miał przy tym na uwadze, że zeznania świadka J. P., która zeznała, że relacje powodów ze spadkodawczynią były złe, stanowią jej subiektywną ocenę tejże relacji i należy je ocenić przez pryzmat faktu, że świadek jest matką pozwanych. Z jednej strony świadek wskazuje, że relacje powodów ze spadkodawczynią były złe, z drugiej, że między powodami a spadkodawczynią nie dochodziło do konfliktów oraz iż spadkodawczyni obdarowywała powodów w sposób zwyczajowo przyjęty z różnych okazji. Z kolei świadek M. Z. (2) zeznała, że widywała (co prawda rzadko) powódkę u spadkodawczyni, w czasie, gdy świadek zajmowała się spadkodawczynią. Sąd dał przy tym wiarę zeznaniom powódki, że odwiedzała spadkodawczynię, choć niezbyt często oraz że nie dochodziło do konfliktów między powodami a spadkodawczynią. Powódka wskazywała przy tym, że jej relacje ze spadkodawczynią nie były w rzeczywistości szczególnie bliskie oraz iż opiekę nad nią sprawowali pozwani, których spadkodawczyni traktowała jak wnuki i to pozwanych a nie powodów spadkodawczyni darzyła większą sympatią. Podkreślenia wymaga, że z zeznań świadków, ani z zeznań stron nie wynika, by między powodami a spadkodawczynią dochodziło do konfliktów, ani by spadkodawczyni żywiła do powodów urazę z powodu rzadkich kontaktów. .

Dokument zawierający oświadczenia powoda (k. 193) w ocenie Sądu nie stanowi dowodu, jakoby powód S. K. otrzymał od spadkodawczyni środki pieniężne jako darowiznę, a jedynie dowód na to, że powód pożyczał pieniądze od spadkodawczyni, co pozostaje jednak faktem bez znaczenia dla rozstrzygnięcia.

Stosownie do treści przepisu art. 278 § 1 k.p.c. w wypadkach wymagających wiadomości specjalnych sąd po wysłuchaniu stron, co do liczby biegłych i ich wyboru może wezwać jednego lub kilku biegłych w celu zasięgnięcia ich opinii.

Zgodnie z treścią przepisu art. 175 ust. 1 ustawy z dnia 21-08-1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1509 z późn. zmianami; dalej: UGN), rzeczoznawca majątkowy jest zobowiązany do wykonywania czynności zgodnie z zasadami wynikającymi z przepisów prawa i standardami zawodowymi, ze szczególną starannością właściwą dla zawodowego charakteru oraz z zasadami etyki zawodowej, kierując się zasadą bezstronności w wycenie nieruchomości.

Sposoby określenia wartości nieruchomości, stanowiące podejście do ich wyceny są uzależnione o przyjętych rodzajów czynników wpływających na wartość nieruchomości (art. 152 ust. 1 UGN). Wyboru właściwego podejścia oraz metody i techniki szacowania nieruchomości dokonuje rzeczoznawca majątkowy, uwzględniając w szczególności cel wyceny, rodzaj i położenie nieruchomości, przeznaczenie w planie miejscowym, stan nieruchomości oraz dostępne dane o cenach, dochodach i cenach nieruchomości podobnych (art. 154 ust. 1 UGN). Stosownie do treści ust. 2 cytowanego przepisu w przypadku braku planu miejscowego przeznaczenie nieruchomości ustala się na podstawie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy lub decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Stosownie do treści przepisu § 3 ust. 1 rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 21-09-2004 r. w sprawie wyceny nieruchomości i sporządzania operatu szacunkowego (Dz. U. z 2004 r. Nr 207, poz. 2109 z późn. zm.; dalej: (...)) określanie wartości nieruchomości polega na określaniu wartości prawa własności lub innych praw do nieruchomości.

Z uwagi na to, że w sprawie sporna była wartość nieruchomości, a szacowanie wartości nieruchomości wymagało wiadomości specjalnych postanowieniem z dnia 13-03-2020 r. Sąd dopuścił dowód z pisemnej opinii biegłego z zakresu wyceny nieruchomości, celem ustalenia ile wynosi rynkowa wartość nieruchomości: dla której Sąd Rejonowy w Obornikach prowadzi księgę wieczystą o nr (...), oraz dla których Sąd Rejonowy w Trzciance prowadzi księgi wieczyste o nr (...) według stanu z chwili otwarcia spadku, tj. dnia 10-12-2017 r. i aktualnych cen. Zakreślając tezę dowodową Sąd miał na uwadze stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy, wyrażone w uzasadnieniu wyroku z dnia 6-03-2014 r. w sprawie o sygnaturze akt V CSK 209/13 (Lex nr 1446457), w pełni podzielane przez Sąd Rejonowy, iż:

„W ocenie Sądu Najwyższego, nie istnieją przekonywające powody uzasadniające odejście od ugruntowanego w orzecznictwie Sądu Najwyższego stanowiska, zgodnie z którym **obliczanie zachowku następuje na podstawie wartości spadku, ustalonej według cen z daty orzekania o roszczeniu z tego tytułu** (tak przede

wszystkim - uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 1985 r., III CZP 75/84, OSNC 1985, Nr 10, poz. 147; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2005 r., I CK 765/04, nie publ.; ostatnio - wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2012 r., I CSK 599/11, nie publ.; w tym wyroku odesłano do innych podobnych orzeczeń Sądu Najwyższego). Oznacza to, że przy obliczaniu wysokości roszczenia pieniężnego osoby uprawnionej do zachowku podstawowe znaczenia ma stan spadku (stan elementów majątkowych komponujących ten spadek, w tym np. przeznaczenie gospodarczo - społeczne nieruchomości gruntowej) w chwili otwarcia spadku oraz **cena tych elementów z dnia orzekania o roszczeniu uprawnionego**. Jednoznaczne stanowisko judykatury uwzględnia jednak interes osoby uprawnionej do zachowku, skoro pozwala właśnie przyjąć także wyższą cenę składników majątkowych należących do spadku niż cena w chwili otwarcia spadku (art. 924 k.c.). Nie przekonują wskazane przez Sąd Apelacyjny argumenty, które miałyby usprawiedliwiać odmienne reguły obliczania wysokości zachowku, nawet przy wystąpieniu znacznego wzrostu cen niektórych elementów majątkowych należących do spadku”.

Pisemna opinia biegłego w dziedzinie wyceny i szacowania nieruchomości z dnia 7-12-2020 r. jest opinią spójną, jasną i kompletną. Wnioski płynące z opinii w pełni korespondowały z tezą dowodową zakreśloną przez Sąd. Biegły w sposób jednoznaczny i nie budzący wątpliwości wskazał, że wartości rynkowe nieruchomości wynoszą:

1) nieruchomości położonej w O. dla której Sąd Rejonowy w Obornikach prowadzi księgę wieczystą o nr (...) - 639 000 zł, z czego :

- wartość zabudowanej budynkiem mieszkalnym i gospodarczym działki nr (...) o powierzchni 698 m², położonej w O. przy ul. (...) -476 000 zł

- wartość niezabudowanej działki nr (...) o powierzchni 1059 m², położonej w O. przy ul. (...) -163 000 zł

2) niezabudowanej nieruchomości położonej w K., w gminie D., powiecie czarnkowsko- (...), stanowiącej działkę nr (...) o powierzchni 12 500 m² dla której Sąd Rejonowy w Trzciance prowadzi księgę wieczystą o nr (...) -167 000 zł

3) niezabudowanej zalesionej nieruchomości położonej w K., w gminie D., powiecie czarnkowsko- (...), stanowiącej działkę nr (...) o powierzchni 15 000 m² dla której Sąd Rejonowy w Trzciance prowadzi księgę wieczystą o nr (...) - 73 700 zł

Należy wskazać, że biegły wskazał na jakiej podstawie ustalił wartość przedmiotowej nieruchomości na dzień 10-10-2016 r. i z jakiej metody korzystał dokonując wyceny. Przedmiotowa opinia w ocenie Sądu spełnia wszelkie standardy o których mowa w cytowanych wyżej przepisach w zakresie wyceny nieruchomości. Opinię należało zatem uznać za w pełni przydatną dla rozstrzygnięcia sprawy.

Powodowie nie kwestionowali przedmiotowej opinii.

Zarzuty do opinii zgłosili pozwani.

Wskazali, że stan zabudowanej nieruchomości w dniu wyceny nie odpowiada stanowi nieruchomości na dzień 10-12-2017 r. i dlatego kwota podana w wycenie, jest w ich ocenie zawyżona. Nadto w opinii pozwanych wycena dokonana przez biegłego znacznie odbiega od wyceny wynikającej z wcześniejszych wycen.

Z uwagi na zarzuty do opinii Sąd wezwał biegłego na rozprawę, celem odniesienia się do zarzutów opinii.

W ustnej opinii uzupełniającej złożonej na rozprawie w dniu 26-04-2021 r. biegły w całości podtrzymał opinię złożoną w sprawie, jednocześnie odnosząc się do wszystkich zarzutów do opinii podniesionych przez pozwanych. Biegły wskazał, że gdyby istotnie przyjąć, że stan nieruchomości jest inny na dzień sporządzania opinii i daty otwarcia spadku to miałyby to wpływ na wycenę, gdyby na nieruchomości dokonano znacznych nakładów, czego biegły jednak nie stwierdził. Biegły przyjął przy tym średni standard nieruchomości. Wskazał również, że inne dokonywane wyceny nie mogą mieć wpływu na jego wycenę, gdyż były dokonywane według cen sprzed dwóch.

W ocenie Sądu skoro pozwani podnosili, iż stan nieruchomości uległ zmianie od dnia otwarcia spadku to winni okoliczności te udowodnić, czego jednak nie uczynili. Biegły zatem zasadnie oparł się na oględzinach nieruchomości i materiale dowodowym zgromadzonym w sprawie. Nadto wskazać należy, że na rozprawie w dniu 24-02-2020 r. pozwani podnosili, iż na zabudowaną nieruchomość poczynili nakłady, jednakże jednocześnie wskazali, że nie chcą zgłaszać żadnych wniosków dowodowych, celem wykazania tej okoliczności (k. 192). Podkreślenia wymaga, że stanowisko to powodowie zajęli, jeszcze przed wydaniem postanowienia w przedmiocie przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego, a zatem biegły mógł wydać opinię jedynie w oparciu o ww. podstawę.

Reasumując zarzuty sformułowane do opinii biegłego okazały się w całości bezzasadne. Zarówno pisemna opinia biegłego, jak i ustna opinia uzupełniająca są w pełni przydatne dla rozstrzygnięcia sprawy, a nadto biegły w ustnej opinii uzupełniająco ustosunkował się do wszystkich zarzutów podniesionych przez pozwanych. W ocenie Sądu pozwani nie zdołali w żadnym razie podważyć prawidłowych wniosków wypływających z opinii biegłego, w szczególności nie wykazali by opinia ta była niespójna, nierzetelna lub by dokonana była z naruszeń zasad logiki i prawidłowego rozumowania.

Stanowisko zawarte w piśmie powodów z dnia 7-05-2021 r. (już po wydaniu przez biegłego opinii ustnej) stanowi w istocie rzeczy jedynie polemikę z prawidłowymi ustaleniami biegłego co do wartości zabudowanej nieruchomości, skoro biegły w ustnej opinii wskazał na jakiej podstawie dokonał wyceny. Pozwani wnieśli również o zwrócenie się do Starostwa Powiatowego w O. o wskazanie cen podobnych nieruchomości, w podobnym rejonie za okres ostatnich 3 lat, jak również przedłożyli dokumentację fotograficzną mającą obrazować przeprowadzenie remontu na nieruchomości w 2018 r.

Postanowieniem z dnia 14-06-2021 r. na podstawie przepisu art. 235 (2) § 1 pkt 2 kpc Sąd pominął wniosek pozwanych o zwrócenie się do Starostwa Powiatowego o wskazanie cen podobnych nieruchomości, w podobnym rejonie za okres ostatnich 3 lat, jako nieprzydatny dla dokonania wyceny zabudowanej nieruchomości. Wskazać należy, że biegły sporządzając opinię oparł się na cenach transakcyjnych podobnych nieruchomości i miał dostęp do dokumentów poświadczających istnienie takich transakcji, a zatem zwrócenie się o taką dokumentację nie mogłoby prowadzić do podważenia opinii. Przedłożona dokumentacja fotograficzna – w ocenie Sądu – nie pozwala na podważenie wniosków opinii, gdyż obrazuje tylko nakłady o charakterze konserwującym (koniecznym), których nie można ocenić jako znaczących nakładów zmieniających wartość nieruchomości. Nie zachodziły zatem podstawy do przeprowadzenia dowodu z kolejnej opinii biegłego z zakresu szacowania nieruchomości albowiem zaoferowany przez pozwanych materiał dowodowy nie pozwala na przyjęcie, iż stan nieruchomości uległ istotnej zmianie. Innymi słowy pozwani nie wykazali, iż zostały dokonane znaczące nakłady na nieruchomość.

Sąd Rejonowy zważył co następuje:

Stosownie do treści przepisu art. 991 § 1 k.c. zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni - dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadł przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach - połowa wartości tego udziału (zachówek).

Stosownie do § 2 cytowanego przepisu jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia.

Jak słusznie akcentuje się w doktrynie:

Ochrona praw najbliższej rodziny zmarłego należy do podstawowych założeń prawa spadkowego. Znajduje ona wyraz w wielu instytucjach uregulowanych w księdze czwartej kodeksu cywilnego, w tym też i w instytucji zachowku (art. 991-1011 k.c.) zapewniającej osobom wskazanym w ustawie określoną korzyść ze spadku nawet wbrew woli zmarłego

(wyr. SN z dnia 13 czerwca 2013 r., V CSK 385/12, Lex nr 1375506). W systemie prawa polskiego **instytucja zachowku została ukształtowana jako wierzytelność**, tj. roszczenie o zapłatę określonej sumy pieniężnej, czyli jest to prawo o charakterze względnym (A. Szpunar, Uwagi o pojęciu prawa dziedziczenia, op. cit., s. 13). Roszczenie to ma charakter majątkowy, chroni określone osoby przed pokrzywdzeniem ze strony spadkodawcy (wyr. SA w Katowicach z dnia 23 stycznia 2014 r., V ACa 742/13, Lex nr 1439043). Spadkobierca uprawniony do zachowku jest wierzycielem spadkobiercy. Wierzytelność z tytułu zachowku jest dziedziczna (art. 1011 k.c.) i zbywalna, może być przeniesiona w drodze przelewu na inną osobę (uchw. SN z dnia 13 lutego 1975 r., III CZP 91/74, OSN 1976, nr 1, poz. 6) (por. Andrzej Kidyba (red.), Elżbieta Niezbecka, Kodeks cywilny. Komentarz. Tom IV. Spadki, Komentarz do art. 991 k.c., Lex 2015).”

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy należy wskazać, że powodowie S. K. i M. B. (1) zaliczają się do kręgu podmiotów uprawnionych do zachowku o których mowa w przepisie art. 991 § 1 k.c., jako zstępni (wnuki) spadkodawczyni C. S.. Jednocześnie pozwani R. P. (1) i Ł. P. są legitymowani biernie w niniejszej sprawie jako spadkobierca o którym mowa w przepisie art. 991 § 1 k.c.

W niniejszej sprawie między stronami nie było sporne, że powodowi zaliczają się do kręgu osób, którym przysługuje prawo do zachowku po zmarłej C. S.. Spornym pozostawała wysokość zachowku.

Istotą sporu było zatem ustalenie wartości majątku spadkowego. Nie było sporne między stronami, że składnikami majątkowym wchodzącym do spadku były: środki pieniężne zgromadzone na rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym (...) Banku (...) S.A. w wysokości 5 236, 05 zł, udział w wysokości 3/4 części w nieruchomości położonej w O. dla której Sąd Rejonowy w Obornikach prowadzi księgę wieczystą o nr (...) składającej się z: 1) z zabudowanej budynkiem mieszkalnym i gospodarczym działki nr (...) o powierzchni 698 m², położonej w O. przy ul. (...) niezabudowanej działki nr (...) o powierzchni 1059 m², położonej w O. przy ul. (...), udział w wysokości 1/2 części w niezabudowanej nieruchomości położonej w K., w gminie D., powiecie czarnkowsko- (...), stanowiącej działkę nr (...) o powierzchni 12 500 m² dla której Sąd Rejonowy w Trzciance prowadzi księgę wieczystą o nr (...), udziału w wysokości 1/2 części w niezabudowanej zalesionej nieruchomości położonej w K., w gminie D., powiecie czarnkowsko- (...), stanowiącej działkę nr (...) o powierzchni 15 000 m² dla której Sąd Rejonowy w Trzciance prowadzi księgę wieczystą o nr (...)

Ustalając wartość przedmiotowej nieruchomości Sąd w całości oparł się na opinii Bieglego Sądowego Sądu Okręgowego w Poznaniu w dziedzinie wyceny i szacowania nieruchomości M. B. (3) z dnia 7-12-2020 r. Opinia ta - ze względów szczegółowo wskazanych w części uzasadnienia dotyczącej oceny dowodów - została uznana przez Sąd za w pełni przydatną dla rozstrzygnięcia sprawy. Biegły ustalił, że wartości poszczególnych nieruchomości wynoszą:

1) nieruchomości położonej w O. dla której Sąd Rejonowy w Obornikach prowadzi księgę wieczystą o nr (...) - 639 000 zł, z czego :

- wartość zabudowanej budynkiem mieszkalnym i gospodarczym działki nr (...) o powierzchni 698 m², położonej w O. przy ul. (...) -476 000 zł

- wartość niezabudowanej działki nr (...) o powierzchni 1059 m², położonej w O. przy ul. (...) -163 000 zł

2) niezabudowanej nieruchomości położonej w K., w gminie D., powiecie czarnkowsko- (...), stanowiącej działkę nr (...) o powierzchni 12 500 m² dla której Sąd Rejonowy w Trzciance prowadzi księgę wieczystą o nr (...) -167 000 zł

3) niezabudowanej zalesionej nieruchomości położonej w K., w gminie D., powiecie czarnkowsko- (...), stanowiącej działkę nr (...) o powierzchni 15 000 m² dla której Sąd Rejonowy w Trzciance prowadzi księgę wieczystą o nr (...) - 73 700 zł

W konsekwencji Sąd przyjął wartość wchodzących w skład spadku udziałów na kwoty:

Wartość udziału w wysokości $\frac{3}{4}$ części w nieruchomości opisanej wyżej w pkt 1) wchodzącego do spadku po C. S. wynosiła 479 250 zł.

Wartość udziału w wysokości $\frac{1}{2}$ części w nieruchomości opisanej wyżej w pkt 2) wchodzącego do spadku po C. S. wynosiła 83 500 zł.

Wartość udziału w wysokości $\frac{1}{2}$ części w nieruchomości opisanej wyżej w pkt 3) wchodzącego do spadku po C. S. wynosiła 73 700 zł.

Przy obliczaniu wartości spadku dla wyliczenia zachowku od wartości spadku należy odjąć koszty pogrzebu, poniesione przez pozwanych co najmniej w kwocie 6 366, 42 zł. Jednakże, wskazać należy, że pozwani pobrali na ten cel zasiłek pogrzebowy w kwocie 4 000 zł. Nadto do spadku wchodziły środki zgromadzone na rachunku oszczędnościowym spadkodawczyni w kwocie 5 236, 05 zł. Z powyższego wynika, że środki zgromadzone na rachunku oszczędnościowym oraz wypłacony zasiłek pogrzebowy w całości pokrywają koszty pogrzebu, nawet przy przyjęciu, że koszty pogrzebu przekraczały kwotę 6 366, 42 zł. W konsekwencji Sąd przyjął, że dla obliczenia wartości spadku nie należy brać pod uwagę poniesionych kosztów pogrzebu, ani też środków zgromadzonych na rachunku oszczędnościowym spadkodawczyni, a wyliczenia wartości spadku dla obliczenia zachowku dokonać wyłącznie w oparciu o wartość udziałów w nieruchomościach wchodzących do spadku.

Skoro pozwany Ł. P., nabył spadek pod spadkodawczyni w $\frac{1}{2}$ części, a wartość udziałów w nieruchomościach wchodzących do spadku wynosiła 599 600 zł to w konsekwencji należało przyjąć, że wartość spadku przypadającego pozwanemu wynosiła 299 800 zł.

Pozwany R. P. (1) nabył spadek pod spadkodawczyni w $\frac{1}{2}$ części, a wartość udziałów w nieruchomościach wchodzących do spadku wynosiła 599 600 zł to w konsekwencji należało przyjąć, że wartość spadku przypadającego pozwanemu wynosiła 299 800 zł.

Stosownie do treści przepisu art. 931 § 1 w pierwszej kolejności powołane są do spadku dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek; dziedziczą oni w częściach równych. Jednakże część przypadająca małżonkowi nie może być mniejsza niż jedna czwarta całości spadku.

Zgodnie z przepisem art. 931 § 2 k.c. jeżeli dziecko spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przysługiwał, przypada jego dzieciom w częściach równych.

Gdyby zatem doszło do dziedziczenia ustawowego spadkobiercami C. S. byłiby: wnuczka spadkodawczyni M. B. (1) w $\frac{1}{2}$ części i wnuk spadkodawczyni S. K. w $\frac{1}{2}$ części, z uwagi na to, że córka C. S., a matka powodów A. K., nie dożyła otwarcia spadku.

Jak wynika z cytowanego wyżej przepisu art. 991 § 1 k.p.c. zstępnemu spadkodawcy, który byłby powołany do spadku z ustawy należy się połowa wartości udziału, który by mu przysługiwał przy dziedziczeniu ustawowym.

Skoro przy dziedziczeniu ustawowym powódce M. B. (1) przypadający udział w spadku w wysokości $\frac{1}{2}$ części to roszczenie zachowkowe stanowiłoby połowę wartości tego udziału, czyli $\frac{1}{4}$ wartości spadku. W konsekwencji wartość zachowku przypadającego powódce M. B. (1) wynosi 149 900 zł ($\frac{1}{4} \times 599 600$ zł).

Podobnie skoro przy dziedziczeniu ustawowym powodowi S. K. przypadający udział w spadku w wysokości $\frac{1}{2}$ części to roszczenie zachowkowe stanowiłoby połowę wartości tego udziału, czyli $\frac{1}{4}$ wartości spadku. W konsekwencji wartość zachowku przypadającego powodowi S. K. wynosi 149 900 zł ($\frac{1}{4} \times 599 600$ zł).

Stosownie do treści przepisu art. 1030 do chwili przyjęcia spadku spadkobierca ponosi odpowiedzialność za długi spadkowe tylko ze spadku. Od chwili przyjęcia spadku ponosi odpowiedzialność za te długi z całego swojego majątku.

Zgodnie z przepisem art. 1034 § 1 k.c. do chwili działu spadku spadkobiercy ponoszą solidarną odpowiedzialność za długi spadkowe. Zgodnie z § 2 cytowanego przepisu od chwili działu spadku spadkobiercy ponoszą odpowiedzialność za długi spadkowe w stosunku do wielkości udziału.

Stosownie do treści przepisu art. 922 § 3 k.c. do długów spadkowych należy także obowiązek zaspokojenia roszczeń o zachówek.

Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy wskazuje, że nie został przeprowadzony dział spadku po C. S., a zatem odpowiedzialność spadkobierców za długi spadkowe (do których jak wskazano wyżej należy obowiązek zaspokojenia roszczeń o zachówek) jest odpowiedzialnością solidarną.

Zgodnie z przepisem art. 366 § 1 k.c. solidarność dłużników polega na tym, że kilku dłużników może być zobowiązanych w ten sposób, że wierzyciel może żądać całości lub części świadczenia od wszystkich dłużników łącznie, od kilku z nich lub od każdego z osobna, a zaspokojenie wierzyciela przez któregokolwiek z dłużników zwalnia pozostałych.

Z uwagi na solidarny charakter zobowiązania powódka M. B. (1) oraz powód S. K. mogli dochodzić przysługujących im roszczeń o zachówek (w kwotach po 149 900 zł każdy z nich) od wszystkich spadkobierców łącznie lub od każdego z osobna w całości lub w części.

Z uwagi na to, że pozwani wnosili jednak o miarkowanie zachowków z uwagi na przepis art. 5 k.c. należało rozważyć czy w okolicznościach niniejszej sprawy żądanie to było uzasadnione.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że zagadnienie czy wysokość należnego uprawnionemu zachowku może być odpowiednio obniżona w oparciu o art. 5 k.c. ze względu na sytuację osobistą, rodzinną lub majątkową osoby obowiązanej do wypłaty zachowku lub gdyby z innych przyczyn wysokość ta była nadmierna była przedmiotem rozważań w judykaturze. Na tak sformułowane pytanie prawne Sąd Najwyższy udzielił odpowiedzi w uchwale z dnia 19-05-1981 r. w sprawie o sygnaturze III CZP 18/81 (OSNC, 1981/12/228, LEX nr 2666, LEX nr 2666), wskazując, iż: „W sprawie o zachówek nie jest wyłączone obniżenie wysokości należnej z tego tytułu sumy na podstawie art. 5 k.c.”. Niemniej należy zauważyć, że Sąd Najwyższy w uzasadnieniu cytowanej uchwały stanął na stanowisku, że stosowanie klauzuli zasad współżycia społecznego w takim wypadku, powinno mieć charakter wyjątkowy, **przy rozważeniu poza tym sytuacji majątkowej i osobistej zobowiązanego do zapłaty należności z tytułu zachowku i uprawnionego do zachowku**. informacje o jednostce

Sąd Rejonowy stanowisko to w pełni podziela.

Również w doktrynie podkreśla się, że dopuszczalne jest miarkowanie zachowku w oparciu o przepis art. 5 k.c.:

„Orzecznictwo konsekwentnie jednak uznaje **możliwość obniżenia roszczenia o zachówek na podstawie art. 5 k.c. w pewnych szczególnych i wyjątkowych sytuacjach**, na przykład gdy głównym składnikiem spadku jest prawo do lokalu służące zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych zobowiązanego do zapłaty zachowku w razie braku możliwości do zaspokojenia tych potrzeb oraz gdy inne składniki spadku nie wystarczą na zaspokojenie roszczenia z tytułu zachowku. Podkreśla się przy tym, że prawa uprawnionego do zachowku służą urzeczywistnieniu obowiązków moralnych, jakie spadkodawca ma względem swoich najbliższych (wyr. SA w Warszawie z dnia 24 lutego 2014 r., I ACa 1204/13, Lex nr 1444907); zachówek stanowi minimum zagwarantowanego udziału w spadku spadkobiercy (wyr. SA w Lublinie z dnia 13 czerwca 2014 r., I ACa 820/13, Lex nr 1498964). W tym kontekście nie można jednak zapominać, że nie mogą zostać pominięte te zachowania uprawnionego, które wskazują na to, jak ten wywiązywał się ze swoich obowiązków względem najbliższych, ze szczególnym uwzględnieniem spadkodawcy. Przy orzekaniu o zachowku nie należy zatem pomijać oceny moralnej także postępowania uprawnionego do zachowku (wyr. SA w Szczecinie z dnia 22 kwietnia 2009 r., I ACa 459/08, Lex nr 550912). Stąd też **art. 5 k.c. do instytucji zachowku może być stosowany tylko w sytuacjach skrajnie rażącego zachowania uprawnionego względem spadkodawcy** bądź tak drastycznej sytuacji zobowiązanego, że wykonanie uprawnienia do zachowku naraziłoby go na skrajny niedostatek bądź wręcz niesprawiedliwość (wyr. SA w Szczecinie z dnia 27 marca 2013 r., I

ACa 892/12, Lex nr 1353836). Co do zasady jednak o zastosowaniu art. 5 k.c. do roszczeń z tytułu zachowku powinny decydować okoliczności istniejące w płaszczyźnie uprawniony - spadkobierca, a nie uprawniony - spadkodawca (wyr. SA w Białymstoku z dnia 23 kwietnia 2014 r., I ACa 692/13, Lex nr 1461014) (por. (por. Andrzej Kidyba (red.), Elżbieta Niezbecka, Kodeks cywilny. Komentarz. Tom IV. Spadki, Komentarz do art. 991 k.c., Lex 2015)”).

W ocenie Sądzie takie szczególne i wyjątkowe sytuacje, które uzasadniałyby ograniczenie wysokości zachowku w niniejszej sprawie nie zachodzą.

Z poczynionych w sprawie ustaleń faktycznych nie wynika, by którykolwiek z powodów dopuścił się skrajnie rażącego zachowania względem spadkodawcy. Nie ulega wątpliwości, że stosunkom powodów ze spadkodawczynią daleko było do dużej bliskości i zażyłości, jaka charakteryzowała relację spadkodawczyni z pozwanymi, jednakże zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie pozwalał na przyjęcie by powodowie zachowywali się w stosunku do spadkodawczyni w sposób skrajnie rażący. Podkreślenia wymaga, że między powodami a spadkodawczynią była utrzymywana, pewna, choć niezbyt bliska więź. Powodowie co jakiś czas odwiedzali spadkodawczynię w jej miejscu zamieszkania, kontaktowali się ze spadkodawczynią telefonicznie, powódka odwiedzała spadkodawczynię w szpitalu podczas choroby, a także powodowie wzięli udział w pogrzebie spadkodawczyni, choć nie brali udziału w przygotowaniu pogrzebu, ani nie wzięli udziału w stypie. Należy wskazać, że spadkodawczyni nie pozostawała z powodami w jakimkolwiek konflikcie i nie żywiła do nich urazy. Konflikt taki niewątpliwie istniał między spadkodawczynią a matką powodów, ale już nie między spadkodawczynią o powodami. Wyrazem braku konfliktów i istnienia pewnej, aczkolwiek niezbyt zażyłej więzi, były drobne darowizny dokonywane przez spadkodawczynię na rzecz powódki i jej dzieci oraz powoda. Gdyby więź między powodami a spadkodawczynią była całkowicie zerwana to niewątpliwie do takich darowizn by nie dochodziło. Wskazać również należy, że sama spadkodawczyni wolała korzystać z pomocy pozwanych, aniżeli zwracać się o pomoc do powodów, lecz nie zostało wykazane, aby żywiła ona z tego powodu urazę do powodów. W konsekwencji Sąd przyjął, że nie istniała podstawa do obniżenia wysokości zachowku w oparciu o art. 5 k.c. na płaszczyźnie relacji powodów ze spadkodawczynią.

Podstawy takie nie istniały również na płaszczyźnie relacji powodowie – pozwani. Nie zostało wykazane by sytuacja osobista i majątkowa powoda S. K. w sposób szczególny odbiegała od sytuacji pozwanych. Ciężar dowodu w tym zakresie obciążał zaś pozwanych. Porównanie sytuacji majątkowej i osobistej powódki z sytuacją pozwanych prowadzi do wniosku, że nie zachodzą w tym zakresie na tyle istotne różnice, by uzasadniało to miarkowanie wysokości zachowku. Powódka żyje skromnie, a jej rodzina osiąga niewysokie dochody. Fakt, że jest ona właścicielką mieszkania o wartości 170 000 zł nie może prowadzić do wniosku, że jej sytuacja jest na tyle lepsza od sytuacji pozwanych by miało być to podstawą do miarkowania zachowku. R. P. (1) – biorąc pod uwagę, że nie ma stałego zatrudnienia i nie jest właścicielem mieszkania, które zajmuje z rodzin – jest co prawda w gorszej sytuacji niż powódka, ale nie można przyjąć by ta dysproporcja była rażąca. W szczególności, zgromadzony materiał dowodowy nie pozwala na przyjęcie, że pozwany jest trwale niezdolny do pracy, a z jego oświadczenia wynika, że niezdolność ta ma charakter przejściowy. R. P. (1) w okresie przed pogorszeniem stanu zdrowia podejmował działalność zarobkową i podejmuje ją nadal. Natomiast sytuację pozwanego Ł. P. należy uznać za co najmniej porównywalną z sytuacją powódki.

Zatem porównanie sytuacji majątkowej i osobistej powodów oraz pozwanych prowadzi do wniosku, że na tej płaszczyźnie nie zachodzi podstawa do obniżenia zachowku w oparciu o klauzulę zasad współżycia społecznego.

Jednocześnie Sąd nie dopatrył się żadnych innych szczególnych okoliczności, które nakazywałyby ograniczenie zachowku przysługującego powódce M. B. (1) oraz zachowku przysługującego powodowi S. K..

W zakresie żądania zapłaty odsetek należało mieć na uwadze, że zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego wyrażonym w uzasadnieniu wyroku z dnia 6-03-2014 r. w sprawie o sygnaturze akt V CSK 209/13 (Lex nr 1446457), w pełni podzielanym przez Sąd Rejonowy, iż: „W zobowiązaniu łączącym uprawnionego do zachowku i spadkobiercę należy dostrzec elementy zobowiązania bezterminowego. Oznacza to, że określenie terminu spełnienia świadczenia pieniężnego w tym zobowiązaniu następuje w wyniku **wwezania dłużnika (spadkobiercy) do zapłaty** (art. 455 k.c.), a nie dopiero od dnia wyrokowania w przedmiocie uprawnienia do zachowku”.

Zgodnie z przepisem art. 455 k.c. jeżeli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania.

Stosownie do treści przepisu art. 481 § 1 k.c. jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi.

§ 2. Jeżeli stopa odsetek za opóźnienie nie była oznaczona, należą się odsetki ustawowe za opóźnienie w wysokości równej sumie stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego i 5,5 punktów procentowych. Jednakże gdy wierzyciel jest oprocentowana według stopy wyższej, wierzyciel może żądać odsetek za opóźnienie według tej wyższej stopy.

Zgodnie z powyższym każdy z powodów mógł domagać się zasądzenia odsetek ustawowych za opóźnienie od należnej kwoty zachowku od dnia wezwania pozwanych do zapłaty.

Powódka wezwała pozwanych do zapłaty kwot po 70 000 zł od każdego z nich pismami z dnia 23-09-2018 r. Biorąc pod uwagę datę doręczenia wezwania zasadne było zatem przyjęcie, że w zakresie kwoty 70 000 zł pozwany R. P. (1) pozostawał w opóźnieniu co najmniej od dnia 4-10-2018 r., a pozwany Ł. P. w opóźnieniu co najmniej od dnia 4-10-2018 r.

Pozwany R. P. (1) i pozwany Ł. P., po wezwaniu zapłacili na rzecz powódki kwoty po 5 000 zł i w tym zakresie Sąd umorzył postępowanie.

W konsekwencji zapłaty powódka mogła się domagać od pozwanego Ł. P. kwoty 65 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 4-10-2018 r. do dnia zapłaty, a od pozwanego R. P. (1) kwoty 65 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 4-10-2018 r. do dnia zapłaty.

Ponieważ powódka pismem z dnia 23-03-2021 r. rozszerzyła powództwo do kwoty 69 950 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 4-10-2018 r. do dnia zapłaty od Ł. P. i do kwoty 69 950 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 4-10-2018 r. do dnia zapłaty od Ł. P. to należało przyjąć, że przenoszące kwotę 65 000 zł stały się wymagalne od doręczenia pozwanym pisma rozszerzającego pozew co miało miejsce na rozprawie w dniu 26-04-2021 r., gdyż dopiero doręczenie pozwu w tym dniu zastąpiło wezwanie do zapłaty. Roszczenia odsetkowe powódki przeciwko pozwanym R. P. (1) i Ł. P. podlegały zatem oddaleniu w zakresie w jakim powódka domagała się zasądzenia odsetek od kwot powyżej 65 000 zł (a zatem kwot po 4 950 zł) za okres od dnia 4-10-2018 r. do dnia 26-04-2021 r.

Połączenie powyższych elementów skutkowało orzeczeniem jak w punktach 1. i 2. oraz 4. i 5. wyroku.

Skoro powództwo M. B. (1) zarówno przeciwko Ł. P., jak i R. P. (1) okazało się w przeważającej części zasadne (oddalono tylko roszczenia odsetkowe za okres od 4-10-2018 r. do dnia 26-04-2021 r. od kwot po 4 950 zł), to kosztami na podstawie przepisu art. 100 zd. 2 k.p.c. należało obciążyć w całości pozwanych, pozostawiając ich szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu (pkt 3. i pkt 6. wyroku)

Powód wezwał pozwanych do zapłaty kwot po 70 000 zł od każdego z nich pismami z dnia 23-09-2018 r. Biorąc pod uwagę datę doręczenia wezwania zasadne było zatem przyjęcie, że w zakresie kwoty 70 000 zł pozwany R. P. (1) pozostawał w opóźnieniu co najmniej od dnia 4-10-2018 r., a pozwany Ł. P. w opóźnieniu co najmniej od dnia 4-10-2018 r.

Pozwany Ł. P. po wezwaniu a przed wytoczeniem przeciwko niemu powództwo uiścił na rzecz powoda kwotę 3 000 zł.

Następnie pozwani R. P. (1) i Ł. P., po wytoczeniu zapłacili na rzecz powoda R. P. (1) kwotę 5 000 zł, a Ł. P. kwotę 2 000 zł i w tym zakresie Sąd umorzył postępowanie.

W konsekwencji zapłaty powód mógł się domagać od pozwanego Ł. P. kwoty 65 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 4-10-2018 r. do dnia zapłaty, a od pozwanego R. P. (1) kwoty 65 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 4-10-2018 r. do dnia zapłaty.

Ponieważ powód pismem z dnia 23-03-2021 r. rozszerzyła powództwo do kwoty 69 950 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 4-10-2018 r. do dnia zapłaty od R. P. (1) i do kwoty 72 950 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 8-10-2018 r. do dnia zapłaty od Ł. P. to należało przyjąć, że przenoszące kwotę 65 000 zł stały się wymagalne od doręczenia pozwanym pisma rozszerzającego pozew co miało miejsce na rozprawie w dniu 26-04-2021 r., gdyż dopiero doręczenie pozwu w tym dniu zastąpiło wezwanie do zapłaty. Wskazać jednak należy, że roszczenia powoda przeciwko Ł. P. ponad kwotę 69 950 zł, a zatem, co do kwoty 3 000 zł były nieuzasadnione. Powodowi przysługiwało bowiem – jak wynika z powyższych rozważań - roszczenie o zachowek przeciwko spadkobiercom w łącznej wysokości 149 900 zł i to o charakterze solidarnym, co skutkowało, że uwzględnienie (zaspokojenie) roszczenia w części przeciwko jednemu ze spadkobierców zwalniało drugiego z nich. Tytułem zachowku powód otrzymał od Ł. P. kwotę 5 000 zł, a od R. P. (1) kwotę 5 000 zł. Jednocześnie Sąd uwzględnił jego powództwa przeciwko R. P. (1) do kwoty 69 950 zł. Zasadne było zatem domaganie się przez powoda od pozwanego Ł. P. kwoty 69 950 zł ($149\,900\text{ zł} - 5\,000\text{ zł} - 5\,000\text{ zł} = 69\,950\text{ zł}$) nie zaś kwoty 72 950 zł. W tym zakresie powództwo podlegało zatem oddaleniu, zarówno co do należności głównej, jak i odsetek za opóźnienie od tej kwoty. Nadto roszczenia odsetkowe powoda przeciwko pozwanym R. P. (1) i Ł. P. podlegały zatem oddaleniu w zakresie w jakim powód domagała się zasądzenia odsetek od kwot powyżej 65 000 zł (a zatem kwot po 4 950 zł) za okres od dnia 4-10-2018 r. do dnia 26-04-2021 r.

Połączenie powyższych elementów skutkowało orzeczeniem jak w punktach 7. i 8. oraz 10. i 11. wyroku.

Skoro powództwo S. K. przeciwko R. P. (1) okazało się w przeważającej części zasadne (oddalono tylko roszczenia odsetkowe za okres od 4-10-2018 r. do dnia 26-04-2021 r. od kwoty 4 950 zł), to kosztami na podstawie przepisu art. 100 zd. 2 k.p.c. należało obciążyć w całości pozwanego, pozostawiając ich szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu (pkt 9. wyroku)

O kosztach w zakresie powództwa S. K. przeciwko Ł. P. co do zapłaty kwoty 72 950 zł Sąd orzekł na podstawie przepisu art. 100 k.p.c. stosunkowo je rozdzielając. Powód dochodził kwoty 72 950 zł, a jego roszczenie zostało uwzględnione do kwoty 69 950 zł, a zatem w 95, 88 %. W konsekwencji kosztami w tym zakresie należało obciążyć pozwanego w 95, 88 %, a powoda w 4,12 %, pozostawiając ich szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu (pkt 12 wyroku).

sędzia Tomasz Vogt-Kostecki